

دانشکده ادبیات و علوم انسانی و کتبی شریعتی

گروه جغرافیا

پایان نامه برای اخذ درجه کارشناسی ارشد

رشته جغرافیا و برنامه ریزی شهری

عنوان پایان نامه:

بررسی استراتژی های توسعه شهر چخاران بارویکرو در اهر سرد توسعه شهری CDS

استاد راهنما:

دکتر محمد رضا رحیم ربیعا

استاد مشاور:

دکتر محمد اجزاء سلوپی

نگارش

وحید جعفری

زستان ۱۳۸۹

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فصل اول

کلیات تحقیق

- ۱-۱- مقدمه: ۳
- ۲-۱- تعریف مسأله: ۴
- ۴-۱- اهداف تحقیق: ۸
- ۵-۱- سوالات تحقیق: ۸
- ۶-۱- فرضیات تحقیق: ۸
- ۷-۱- روش انجام تحقیق: ۸
- ۸-۱- مراحل انجام تحقیق: ۹
- ۱-۸-۱- روش گردآوری اطلاعات: ۹
- ۲-۸-۱- جامعه آماری: ۹
- ۳-۸-۱- روش تجزیه و تحلیل اطلاعات: ۱۰
- ۹-۱- سابقه تحقیق: ۱۱
- ۱۰-۱- مشکلات تحقیق: ۱۳

فصل دوم

تعاریف و مبانی نظری تحقیق

- ۱-۲- مقدمه: ۱۵
- ۱-۲- تعاریف و مفاهیم: ۱۵
- ۱-۲-۲- شهر: ۱۵
- ۲-۲-۲- استراتژی: ۱۶
- ۳-۲-۲- چشم انداز: ۲۱
- ۳-۲- راهبرد توسعه شهر CDS: ۳۴
- ۳-۳-۲- مبانی نظری CDS: ۳۸
- ۴-۳-۲- روش شناسی راهبرد توسعه شهر: ۳۹
- ۵-۳-۲- اهداف راهبرد توسعه شهر (CDS): ۴۰
- ۶-۳-۲- فرایند تهیه و اجرای CDS: ۴۰
- ۷-۳-۲- آمادگی برای اجرای CDS: ۴۷

- ۵۲ ۸-۳-۲- نحوه ارتباط CDS با طرحهای توسعه شهری و منطقه ای :
- ۵۴ ۴-۲ - نمونه های از بیانیه چشم انداز در شهرهای مختلف جهان :
- ۵۴ ۱-۴-۲ - بیانیه چشم انداز شهر سالسفورد - انگلستان
- ۵۵ ۲-۴-۲ - بیانیه چشم انداز مرکز شهر ساوت همپتون - انگلستان:
- ۵۵ ۳-۴-۲ - بیانیه چشم انداز شهر اولانگاپو - فیلیپین
- ۵۶ ۴-۴-۲ - بیانیه چشم انداز منطقه کمدن - شهر لندن
- ۵۶ ۵-۲ - CDS در ایران:
- ۵۶ ۱-۵-۲ - پیشنهاد و زمینه :
- ۵۸ ۲-۵-۲ - بندر انزلی CDS :
- ۵۹ ۳-۵-۲ - محورهای مطالعاتی ICDS (CDS در ایران)
- ۶۱ ۶-۲ - مشکلات و چالشهای پیش روی در طرحهای CDS:
- ۶۱ ۱-۶-۲ - فقدان سازمانهای غیر دولتی (NGO)
- ۶۲ ۲-۶-۲ - فقدان تجربه مشارکت ذینفعان :
- ۶۲ ۳-۶-۲ - فقدان و کمبود اطلاعات :
- ۶۲ ۵-۶-۲ - انتظارات زیاد :
- ۶۲ ۶-۶-۲ - تعریف اهداف:
- ۶۳ ۷-۶-۲ - انعطاف ناپذیری مقررات جاری :
- ۶۳ ۷-۲ - اصول مورد توجه طرح راهبرد توسعه شهری (CDS) :
- ۶۵ ۱-۷-۲ - حکمروایی خوب شهری :
- ۷۴ ۲-۷-۲ - قابل بانکی بودن: (بودن).....
- ۹۵ ۳-۷-۲ - بانکی بودن با رویکرد مالیه شهری :
- ۱۰۳ ۴-۷-۲ - قابل زندگی بودن :
- ۱۰۸ ۵-۷-۲ - رقابتی بودن
- ۱۲۲ ۸-۲ - مدل تحلیلی SWOT :

فصل سوم

معرفی محدوده مورد مطالعه

- ۱۳۳ ۱-۳ - مقدمه
- ۱۳۵ ۱-۳-۳ - چناران در دوره قبل از اسلام
- ۱۳۶ ۲-۳-۳ - چناران بعد از ورود اسلام
- ۱۳۷ ۳-۳-۳ - چناران در سده اخیر
- ۱۳۹ ۴-۳-۳ - مقر و هسته اولیه شهر

۱۴۰	۴-۳- موقعیت زمین شناسی
۱۴۱	۵-۳- شرایط آب و هوایی
۱۴۷	۶-۳- ویژگیهای اجتماعی - اقتصادی و جمعیتی
۱۵۰	۷-۳- وضعیت موجود :
۱۵۰	۱-۷-۳- وضعیت اجتماعی و فرهنگی:
۱۵۱	۲-۷-۳- ویژگی های اقتصادی :
۱۵۳	۳-۷-۲- ترکیب اشتغال در بخش های خدمات، صنعت و کشاورزی
۱۵۴	۳-۲-۷-۳- زمینه اصلی فعالیت اقتصادی شهرستان
۱۵۵	۸-۳- معدنی
۱۵۷	۹-۳- خدمات عمده
۱۵۸	۱۰-۳- زیر ساختها
۱۶۰	۱۱-۳- مخاطرات محیطی

فصل چهارم

بررسی و تحلیل استراتژیهای توسعه شهری در شهر چناران

۱۶۶	۱-۴- مقدمه
۱۶۶	۲-۴- یافته های تحقیق :
۱۶۶	۴-۲-۱- وضعیت شهر چناران به لحاظ شاخصهای CDS
۱۷۵	۴-۲-۶- وضعیت کلی شاخصهای CDS در شهر چناران:
۱۷۷	۴-۲-۷- وضعیت CDS در شهر چناران
۱۷۹	۴-۳- تحلیل SWOT
۱۹۴	۴-۴- شناسایی اولویت های رده دوم استراتژی ها
۱۹۵	۴-۵- چشم انداز شهر چناران
۱۹۸	۵-۱- مقدمه

فصل پنجم

خلاصه و جمع بندی ، آزمون فرضیات و ارائه پیشنهادات

۲۰۰	۵-۲- آزمون فرضیات
۲۰۴	۵-۳- پیشنهادات
۲۰۶	منابع و ماخذ:

فهرست جداول

- جدول شماره ی: ۱-۲- دیدگاه‌های پنج گانه استراتژی:..... ۱۸
- جدول شماره ی: ۲-۲- تفاوت بین طرح‌های جامع و تفصیلی با CDS..... ۵۲
- جدول شماره ۲-۳- معیارها و شاخصهای کیفیت خدمات بانکداری الکترونیک..... ۱۰۵
- جدول شماره ۲-۱۰- معیارهای سنجش کیفیت زندگی..... ۱۰۲
- جدول شماره ی: ۳-۱- تغییرات جمعیت شهر چناران طی سال های ۸۵ - ۱۳۳۵..... ۱۴۷
- جدول شماره ی: ۳-۲- رشد جمعیت و نرخ رشد جمعیت در چناران..... ۱۴۸
- جدول شماره ی ۳-۳- خالص کل مهاجرت (درون و برون استانی) شهرستان..... ۱۵۰
- جدول شماره ی: ۳-۴- میزان فعالیت، اشتغال، بار تکفل و میزان بیکاری در شهر چناران طی سال های ۸۵ - ۱۳۶۵..... ۱۵۱
- جدول شماره ی: ۳-۵- نسبت شاغلین به کل جمعیت بالای ۱۰ سال ۱۵۲
- جدول شماره ی ۳-۶- تمرکز فعالیت صنعتی و معدنی در شهرستان چناران..... ۱۵۳
- جدول شماره ی ۳-۷- خدمات عمده و برتر در شهرستان چناران..... ۱۵۳
- جدول شماره ی ۳-۸- طول انواع راه ها در شهرستان چناران (متر)..... ۱۵۶

- جدول شماره ی ۳-۹- مساحت و درصد پهنه های فرسایش آبی در شهرستان چناران..... ۱۵۷
- جدول شماره ی ۳-۱۰- مساحت و درصد پهنه های دارای خطر زلزله در شهرستان چناران..... ۱۵۹
- جدول شماره ی ۴-۱- : شاخصهای حکمروایی خوب شهری..... ۱۶۰
- جدول شماره ی ۴-۲: شاخصهای بانکی بودن ۱۶۰
- جدول شماره ی ۴-۳: شاخصهای قابل زندگی بودن..... ۱۶۱
- جدول شماره ی ۴-۴: شاخص رقابتی بودن..... ۱۶۱
- جدول شماره ی ۴-۵: وضعیت شهر به لحاظ شاخص حکمروایی شهری..... ۱۶۴
- جدول شماره ی ۴-۶: وضعیت شهر به لحاظ شاخصهای بانکی بودن با رویکرد فناوری..... ۱۶۵
- جدول شماره ی ۴-۷: وضعیت شهر به لحاظ شاخصهای بانکی بودن با رویکرد مالیه شهری..... ۱۶۶
- جدول شماره ی ۴-۸: وضعیت شهر به لحاظ قابل زندگی بودن با رویکرد عینی و ذهنی..... ۱۶۷
- جدول شماره ی ۴-۹: وضعیت شهر به لحاظ شاخصهای رقابتی بودن..... ۱۶۸
- جدول شماره ی ۴-۱۰: نتایج آزمون t برای تحلیل معنا داری CDS در شهر چناران به تفکیک شاخص ها (از نگاه کارشناسان)..... ۱۶۹
- جدول شماره ی ۴-۱۱: نتایج آزمون t برای تحلیل معنا داری CDS در شهر چناران به تفکیک شاخص ها (از نگاه شهروندان)..... ۱۷۰

- جدول شماره ۴-۱۲: نتایج آزمون t برای تحلیل معناداری CDS در چناران (از نگاه کارشناسان)..... ۱۷۱
- جدول شماره ۴-۱۳: نتایج آزمون T برای تحلیل معناداری CDS در چناران (از نگاه شهروندان)..... ۱۷۱
- جدول ۴-۱۴: ماتریس نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید مدل CDS در چناران..... ۱۷۳
- جدول ۴-۱۵: ماتریس ارزیابی عوامل داخلی (IFE)..... ۱۷۵
- جدول ۴-۱۶: ماتریس ارزیابی عوامل خارجی (EFE)..... ۱۷۸
- جدول ۴-۱۷: ماتریس تهدیدات، فرصت ها، نقاط ضعف و نقاط قوت (TOWS) با مدل CDS در چناران..... ۱۸۲
- جدول ۴-۱۸: ماتریس برنامه ریزی استراتژیک کمی (QSPM) شاخصهای مدل CDS شهر چناران..... ۱۸۷
- جدول ۴-۱۹: نتایج به دست آمده از معاد..... ۱۸۸
- جدول ۴-۲۰: ماتریس داخلی خارجی (IE) مدل CDS و استراتژیهای اولویت دوم..... ۱۸۹
- جدول شماره ۵-۱: نتایج آزمون t برای تحلیل معناداری CDS در چناران (از نگاه کارشناسان)..... ۱۹۴
- جدول شماره ۵-۲: نتایج آزمون T برای تحلیل معناداری CDS در چناران (از نگاه شهروندان)..... ۱۹۴

جدول ۳-۵- ماتریس داخلی خارجی (IE) حکمروایی خوب و محدوده استراتژی‌های اولویت
دوم.....۱۹۵

فهرست نمودارها

- نمودار شماره ۱-۲- فرآیند برنامه ریزی استراتژیک.....۱۷
- نمودار شماره ۲-۲- شاخصهای حکمروایی خوب.....۷۱
- نمودار شماره ۳-۲- بسترهای مورد نیاز برای پشتیبانی از بانکداری الکترونیک.....۸۰
- نمودار شماره ۴-۲- شاخصهای بانکی بودن با رویکرد مالیه شهری.....۱۰۰
- نمودار شماره ۵-۲- شاخصهای قابل زندگی بودن با رویکرد عینی.....۱۰۷
- نمودار شماره ۱-۳- میانگین و حداقل و حداکثر دما در شهرستان چناران.....۱۴۵
- نمودار شماره ۲-۳- متوسط رطوبت نسبی (حداقل و حداکثر) در شهرستان چناران.....۱۴۷
- نمودار شماره ۳-۳- بارندگی ماهانه شهرستان چناران.....۱۴۹
- نمودار شماره ۴-۳- تغییرات جمعیت شهر چناران طی سال های ۸۵-۱۳۳.....۱۵۱
- نمودار شماره ۵-۳- نرخ رشد جمعیت در شهر چناران.....۱۵۲
- نمودار شماره ۶-۳- درصد واحدهای مسکونی بر حسب دوام در شهرستان چناران.....۱۵۵
- نمودار شماره ۷-۳- ترکیب اشتغال در بخش های مختلف اقتصادی در شهرستان چناران.....۱۵۷
- نمودار شماره ۸-۳- زمینه اصلی فعالیت اقتصادی شهرستان چناران بر اساس مدل مدل ژاکلین بوژوگاریه و ژرژشاپو.....۱۵۸

نمودار شماره ی ۳-۹- سهم کارگاه‌های بزرگ صنعتی شهرستان در ارزش افزوده کارگاه‌های بزرگ صنعتی استان طی دوره

۱۳۷۵-۸۶.....۱۵۸

نمودار شماره ی ۴-۱- ماتریس داخلی خارجی (IE) شاخصهای CDS در چناران.....۱۸۲

نمودار شماره ی ۴-۲- میانگین شاخص های مدل CDS در شهر چناران از نگاه کارشناسان و شهروندان.....۱۹۸

نمودار شماره ۵-۱: میانگین شاخصهای مدل CDS در شهر چناران از نگاه کارشناسان و شهروندان.....۲۰۲

فهرست شکل ها

- شکل شماره ۱-۱- اصول اصلی مدل CDS..... ۱۱
- شکل شماره ۱-۲- تلقی سه گانه از مفهوم چشم انداز..... ۳۲
- شکل شماره ۲-۲- جایگاه چشم اندازسازی در فرایند برنامه ریزی و طراحی شهری راهبردی..... ۳۳
- شکل شماره ۳-۲- رابطه میان چشم انداز و راهبرد..... ۳۴
- شکل شماره ۴-۲- : مدل چشم اندازسازی اورگون..... ۳۷
- شکل: ۵-۲- فرایند اجمالی CDS و جایگاه چشم اندازسازی در آن..... ۴۱
- شکل شماره ۶-۲- گامهای تشکیل دهنده فرایند چشم انداز سازی CDS..... ۵۱
- شکل شماره: ۷-۲- اصول راهبرد توسعه شهر CDS..... ۷۰
- شکل شماره: ۸-۲- فرایند ارائه خدمات در بانکداری الکترونیک..... ۸۴
- شکل شماره: ۹-۲- ایجاد زیر ساختهای فرهنگی و آموزشی..... ۹۰
- شکل شماره: ۱۰-۲- مدل دولیت و تاج..... ۱۰۱
- شکل شماره: ۱۱-۲- چارچوب تحلیلی SWOT..... ۱۳۱
- شکل شماره: ۱۲-۲- روش SOWT..... ۱۳۲
- شکل شماره: ۱۳-۲- ماتریس تهدیدات، فرصتها، نقاط قوت، نقاط ضعف TOWS..... ۱۳۳

شکل شماره ۲-۱۴- ماتریس داخلی و خارجی IE..... ۱۳۶

فهرست نقشه ها

نقشه شماره (۳-۱-) موقعیت شهر چناران در استان و شهرستان..... ۱۳۴

نقشه شماره ۳-۲- مراحل توسعه شهر چناران..... ۱۳۹

نقشه ی شماره ی ۳-۳- پراکنش زیر ساخت های عمده در شهرستان چناران..... ۱۵۸

نقشه ی شماره ی ۳-۴- محدوده های پر خطر مخاطرات طبیعی (زلزله و فرسایش آبی) در شهرستان چناران..... ۱۶۰

نقشه شماره ۳-۵- وضعیت مالکیت زمین در شهر چناران..... ۱۶۱

فصل اول

کلیات تحقیق

پیشگفتار:

امروزه شهرها با توجه به رشد جمعیت با مشکلات زیادی همچون فقر شهری، حاشیه نشینی، آلودگیهای محیط شهری، بیکاری و... روبرو هستند، در این میان کشورهای توسعه نیافته از شرایط خاصی برخوردار بوده و دامنه مشکلات یاد شده در آنها بسیار گسترده تر است، از طرفی دیگر طرحهای شهری نیز بدلیل گوناگون ساختاری قادر به حل این مشکلات نمی باشند، و با توجه به مشکلات لاینحل موجود متخصصین شهری به سمت طرحهای راهبردی و استراتژیک سوق پیدا کرده اند. در این میان مدل راهبرد توسعه شهری CDS که توسط بانک جهانی و سازمان ائتلاف شهرها برای شهرهای کشورهای توسعه نیافته، بعنوان مکملی برای طرحهای شهری توصیه شده، که در دهه اخیر با استقبال گسترده ای از سوی این کشورها روبه رو بوده است. در تحقیق حاضر سعی شده میزان برخورداری شهر چناران به لحاظ شاخص های مدل CDS مورد بررسی قرار گیرد و با استفاده از تکنیک SOWT مهمترین نقاط ضعف، قوت، تهدید و فرصت آن مشخص شود و همچنین استراتژیهای برای توسعه شهر ارائه گردد. شهر چناران با توجه به نزدیکی به شهر مشهد، دومین کلانشهر ایران با دغدغه های زیادی برای توسعه روبروست که مدل CDS با توجه به رویکرد جامع خود می تواند در مسیر توسعه شهر بصورت یک سند و راهنما عمل نماید.

این پژوهش در پنج فصل تهیه شده است که عنوان و شرح هر کدام به قرار زیر است:

فصل اول به عنوان کلیات تحقیق است که در آن به مواردی همچون مسأله تحقیق، ضرورت، پیشینه، سئوالات، فرضیهها و اهداف تحقیق و همچنین به تشریح چگونگی انجام مراحل تحقیق، روش تجزیه و تحلیل اطلاعات، مدل فرایند تحقیق اشاره شده و در پایان نیز به عمده ترین مشکلات تحقیق حاضر پرداخته شده است.

فصل دوم که حاوی مبانی نظری موضوع مورد مطالعه است به سه بخش تقسیم شده که در بخش اول به بیان تعاریف، مفاهیم، و مبانی نظری پرداخته می شود در بخش دوم مهمترین مفاهیم

اصطلاحات مربوط به مدل CDS و اصول اصلی آن مورد بررسی قرار می گیرد. مدل تحلیلی SWOT و مراحل کاربرد این مدل نیز در بخش سوم مورد توجه قرار می گیرد.

فصل سوم که با عنوان **ویژگیهای طبیعی، اجتماعی، اقتصادی** نامگذاری شده به ذکر مواردی چون تاریخچه شکل گیری و رشد چناران، خصوصیات جغرافیایی و اقلیمی، ویژگیهای اجتماعی - اقتصادی شهر چناران پرداخته است.

در **فصل چهارم** نیز **داده‌های گردآوری** شده در دو بخش آماری و تحلیل SWOT مورد تجزیه و تحلیل قرار می گیرد. طی فرایند تحلیل SWOT، جایگاه چناران به لحاظ شاخصهای مدل CDS مشخص گردیده و استراتژی‌های متناسب با آن ارائه می شود.

در **فصل پنجم** نیز با عنوان **آزمون فرضیات، نتیجه گیری، و ارائه پیشنهادات** به ذکر خلاصه تحقیق پرداخته شده و در ادامه به اثبات فرضیه‌ها و ارائه پیشنهادات بر اساس یافته‌های تحقیق اشاره گردیده است.

۱-۱- مقدمه:

موفقیت و کیفیت مطالعات، از یک طرف مربوط به دقت در تهیه طرح تحقیق و تنظیم طرح نظری و انتخاب متغیرهای مناسب می باشد و از طرف دیگر به چگونگی شیوه ها، روشها و ابزار مورد استفاده برای کسب داده ها درباره متغیرها بستگی دارد. لذا تهیه یک طرح خوب و متصل کافی نیست. جهت دست یابی به اهداف تحقیق و نیز موفقیت آن ضروری است که دقت و تعمق لازم برای انتخاب روش و ابزار مناسب نیز صورت بگیرد (سلیمی، ۱۳۸۶: ۱).

پژوهش شهری (Urban Research) نوعی کاوش نظام یافته درباره ویژگی های فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی، سیاسی شهری، فرایندهای شهری و تأثیرات ناشی از این فعالیت ها و فرآیندهای شهری در سطوح فضایی متفاوت است. (آندرانویچ، ۱۳۸۰: ۱۸). در تحقیق حاضر ما به دنبال شناخت وضعیت یکی از الگوها و مدل‌های چشم انداز سازی مطرح در برنامه ریزی شهری جهان هستیم، و سعی می شود اصول اصلی آن مورد بررسی قرار گیرد. بنابراین سعی گردید با استفاده از روشهای

مرسوم در حوزه پژوهش علوم انسانی به طور عام و پژوهشهای شهری به طور خاص در این راه گام برداشته شد.

در این فصل مطالبی از جمله بیان مساله تحقیق شامل دلایلی که باعث مطرح شدن موضوع تحقیق شده، سوالات و فرضیات تحقیق، قلمرو و محدوده مورد مطالعه تحقیق، روش تحقیق، روش گردآوری اطلاعات، روش نمونه گیری و تجزیه و تحلیل اطلاعات، اهداف، پیشینه و مشکلات تحقیق بررسی شده است.

۱-۲- تعریف مسأله:

اولین مرحله تحقیق احساس وجود یک مشکل است، به این معنی که پژوهشگر در کار خویش با مانع و مشکلی رو به رو گردیده است که در حل آن ابهام یا تردید دارد. بنابراین هدف آن پیدا کردن جواب مسائل با استفاده از روشهای علمی است (رهنما، ۱۳۸۷: ۳۱).

برنامه های موجود در ایران، که در غالب تهیه طرحهای جامع و تفصیلی مطرح هستند، چون بیشتر کالبدی، ایستا و سنتی بوده و در تدوین آنها ابعاد اجتماعی، اقتصادی، و مدیریتی لحاظ نشده است، پاسخگوی نیازهای فعلی شهرها نیستند و چون در عمل غیر قابل انعطاف، طولانی مدت و در نهایت قابلیت اجرای چندانی ندارند، و میزان تحقق اهداف پیش بینی شده در آنها بسیار ناچیز است. لذا گذار از الگوی برنامه های جامع شهری به سمت برنامه ریزی استراتژیک با توجه به خاصیت ترکیبی، انعطاف پذیر بودن و پویایی آن در جهت حل مسائل و مشکلات و سازگاری با تحولات آینده ضروری به نظر می رسد (سلیمی، ۱۳۸۶: ۲). از طرف دیگر هدف کلان توسعه استراتژیک، ایجاد محیط قابل زندگی برای همه، همراه با عدالت اجتماعی، کارایی اقتصادی و پایداری زیست محیطی است و توسعه استراتژیک در محدوده های زمین و مسکن شهری، و خدمات اجتماعی و زیر بنایی توسعه اقتصادی و زیست محیطی به طور یکپارچه وارد می شود (صرافی، ۱۳۷۹: ۶۸).

جمعیت جهان دارای حرکات و تغییرات متناوبی است که همواره به نفع جمعیت های شهر نشین عمل می کند. بسیاری از شهرهای دارای رشد بیش از اندازه بوده و در کشورهای در حال توسعه آسیایی و آفریقایی در آینده نزدیک، جمعیت بسیاری از شهرها به دو برابر میزان فعلی خود خواهد رسید. این امر چالشهای بزرگی را به دنبال خود مطرح می سازد، یکی از موارد آن گسترش فقر است. برای رویارویی با این چالش های نوین چاره ای نیست مگر آنکه با راهبردهای متناسب، به اتخاذ برنامه ریزی برای آینده و به صورت آگاهانه دست بزنیم. راهبرد توسعه شهری برنامه ای است که می

تواند در این فرآیند حساس، در انجام تصمیم گیری و اجرای آن ما را یاری کند (تقوایی و دیگران، ۱۳۸۵ : ۱۷). با توجه به روندهای موجود، جمعیت شهر چناران نیز رو به افزایش بوده به طوری که طی یک دوره ۳۰ ساله ۸۵-۱۳۵۵ معادل ۳۳۵۰۲ نفر بوده که نرخ رشد سالانه ۵/۵ درصد را موجب شده و تقریباً ۵ برابر شده است. الارغم داشتن رشد جمعیتی بالا اولین طرح شهری در چناران در سال ۱۳۶۸ با عنوان طرح هادی شهر تهیه و تصویب شد که تا به امروز پابرجاست طرح جامع جدید شهر که به تازگی تصویب شده است هنوز به سازمانهای اداره کننده شهر ابلاغ نشده است که این امر برنامه ریزی شهر را با چالشها و مشکلات بسیاری روبرو ساخته است، با توجه به رشد شهر وضعفهای ساختاری طرحهای سنتی شهری طرح راهبرد توسعه شهری می تواند به شهر چناران در راستای توسعه کمک نماید.

راهبرد برنامه توسعه شهری برنامه ایست با ماهیت راهبردی که توامان بر تهیه و اجرای یک سند تاکید می کند و تدوین آن بر پایه چشم انداز سازی مشارکتی صورت می پذیرد. مقصود، نوعی سند است که توسط بانک جهانی، و مرکز سکونتگاههای انسانی سازمان ملل متحد و سازمان وابسته به آنها، یعنی ائتلاف شهرها پیشنهاد و ترویج گردیده است (<http://www.Sofia.bg/Pictss/Main>). راهبرد توسعه شهری یا (CDS)^۱ پروسه آماده سازی یک دیدگاه بلند مدت از آینده شهر است که با یک عملکرد کوتاه مدت طراحی می شود، راهبرد توسعه شهری روی قدرتمند کردن رقابت اقتصادی، کاهش فقر زیست محیطی، ساختار شهری و همچنین جنبه های مالی را نیز تحت پوشش قرار می دهد (CDS in China a Manual, 2006:2).

برنامه راهبردی توسعه شهری مبتنی بر روندی مشارکتی با بکارگیری تمام قابلیت های موجود، با درک و شناخت نقاط قوت درونی و فرصت های بیرونی و شناخت مسائل و مشکلات و نقاط ضعف درونی و تهدیدهای بیرونی، با استفاده از تکنیک سوات (SOWT) به ارائه چشم انداز برای توسعه آتی شهر می پردازد.

با توجه به رشد فزاینده شهرها و مشکلات و چالشهای پیش رو، استفاده از راهبرد توسعه شهر، با وجود تازگی و نو بودن، می تواند کمک بزرگی در جهت رشد پایدار شهرها و برطرف نمودن مشکلات آنها باشد. و همانطور که این پروسه، در کشورهای مختلف به خاطر نتایج مثبت بی شماری که در شهرها به وجود آورده است، شدیداً مورد استقبال واقع شده است، بدون شک در کشور ما نیز

^۱. City Development Strategy

اگر این الگو برحسب ضرورت و درک شرایط روز مورد استفاده قرار گیرد ما نیز شاهد شرایط بهتری برای آینده شهرهای خود خواهیم بود.

راهبرد توسعه شهر دارای اهدافی است که این اهداف باید در تمام مراحل تهیه و اجرا مد نظر باشند، این اهداف عبارتند از:

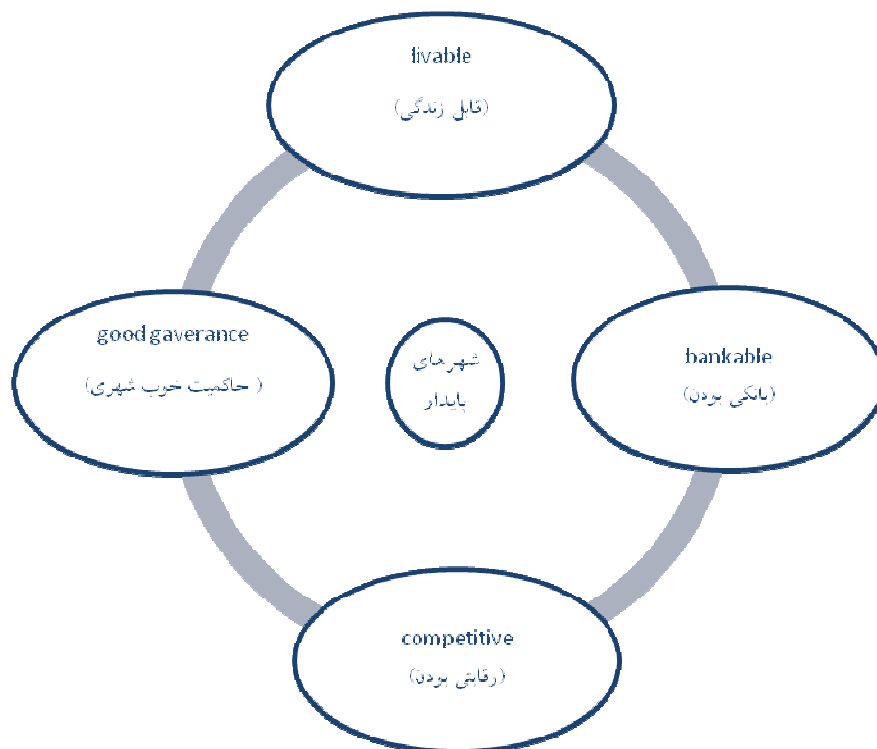
۱. دستیابی به مدیریت و حاکمیت بهبود یافته

۲. دستیابی به رشد اقتصادی و اشتغال فزاینده

۳. کاهش فقر و تداوم آن (Evidaa,2005:3).

اصول راهبرد توسعه شهر از دید بانک جهانی به شرح زیر می باشد:

شکل شماره ۱-۱- اصول اصلی مدل CDS

اصول فوق چهار رکن اساسی طرح راهبرد توسعه شهری را تشکیل می دهند که به شرح زیر توضیح داده می شوند:

۱. قابل زندگی بودن^۲

شهری قابل زندگی است که، در آن تمام ساکنین از فرصتهای یکسان برای مشارکت و بهره مندی از زندگی اقتصادی و سیاسی برخوردار باشند.

۲. رقابتی بودن^۳

شهرهای رقابتی شهرهای هستند که اقتصاد قوی، با رشد اشتغال، درآمد و سرمایه گذاری همه جانبه دارند.

لازمه توسعه کارآمد شهری فراهم آوردن شرایط مناسب برای افزایش بهره وری افراد و مؤسسات است در شهرهای رقابتی، تولید، سرمایه گذاری، اشتغال و تجارت به شکل پویا و در ارتباط با فرصتهای بازار شکل می گیرند.

۳. قابل بانکی بودن^۴

شهرهای بانکی، شهرهای هستند که دارای سیستم مالیه شهری کارآمد در استفاده از منابع درآمدی و هزینه های خود هستند.

۴. حاکمیت خوب شهری^۵

به استفاده از قدرت برای اداره توسعه، اجتماعی، اقتصادی شهر گفته می شود
شهر چناران به دلیل قرارگیری در فاصله ۵۵ کیلومتری شمال غربی دومین کلانشهر ایران و همچنین قرارگیری در مسیر راه ارتباطی مشهد- تهران، از موقعیتی خوب و نقاط قوت درونی ممتاز، و از فرصتهای خارجی بیشماری برای رسیدن به توسعه شهری پایدار بهره مند است، بنابراین لزوم وجود برنامه ای برای شناسایی و برنامه ریزی برای استفاده از این نقاط قوت و بهره گیری از فرصتها ضروری به نظر می رسد.

^۲ - Livability

^۳ - Competitive

^۴ - Bankability

^۵ Good gaverance

۴-۱- اهداف تحقیق :

۱. بررسی و تعیین وضعیت چناران از نظر شاخصهای راهبرد توسعه شهری.
۲. شناخت نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید در برنامه راهبرد توسعه شهر چناران.
۳. ارائه استراتژیهای مناسب برای توسعه شهر چناران.

۵-۱ - سوالات تحقیق:

۱. وضعیت شهر چناران از لحاظ شاخصهای طرح راهبرد توسعه شهری چگونه است؟
۲. مهمترین نقاط ضعف و تهدید، قوت و فرصت، از لحاظ الگوی راهبرد توسعه شهر کدام است؟

۶-۱- فرضیات تحقیق :

فرضیه عبارت است از حدس یا گمان اندیشمندانه درباره ماهیت، چگونگی و روابط بین پدیده ها، اشیاء و متغیرها، که محقق را در تشخیص نزدیکترین و محتمل ترین راه برای کشف مجهول کمک می نماید. (حافظ نیا، ۱۳۸۲: ۱۱۰).

در این تحقیق فرضیه های زیر دنبال شده است:

۱. به نظر می رسد که شهر چناران به لحاظ شاخص های طرح راهبرد توسعه شهری (حاکمیت خوب شهری ، بانکی بودن، رقابتی بودن و قابل زندگی بودن) در جایگاه خوبی به سر نمی برد.
۲. به نظر می رسد با توجه به نقاط قوت، ضعف، تهدید و فرصتها پیش روی، شهر چناران در شرایط تدافعی قرار دارد.

۷-۱- روش انجام تحقیق :

تبیین وضع موجود و یافتن پاسخی به سوالات تحقیق با روش توصیفی تحلیلی است که در یک کلیت منطقی و در قالب فرایند علمی تحقیق صورت پذیرفته است. رویکرد حاکم بر فضای تحقیق، رویکرد سیستماتیک، بر اساس نگرش سیستمی، است که ضمن تعیین جایگاه شاخصهای الگوی راهبرد توسعه شهری (CDS) نقاط قوت و ضعف و فرصت و تهدید آن را در قالب مدل (SOWT)